

VII Kujawsko-Pomorskie Forum Turystyki Wiejskiej

WIEŚ dla WSI

Turzno, Hotel Pałac Romantyczny
24-26 września 2019

publikacja konferencyjna

Spis treści

I. Rolnictwo społeczne	2	
Ryszard Kamiński Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie		
II. Finansowanie działalności podmiotów ekonomii społecznej.....	7	
Maria Dreszer Departament Spraw Społecznych i Zdrowia Urząd Marszałkowski w Toruniu		
III. Budowanie współpracy pomiędzy obiektami oferującymi usługi edukacyjne w gospodarstwach rolnych	11	
Weronika Papiesz Szlak Gospodarstw Edukacyjnych Województwa Śląskiego		
IV. Działalność edukacyjna w gospodarstwie rolnym	14	
dr Jolanta Sajdera Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie		
V. Podmioty Ekonomii Społecznej w działalności na obszarach wiejskich	18	
Ewa Kwiesielewicz – Szyszka Stowarzyszenie Kujawsko – Pomorski Ośrodek Wsparcia Inicjatyw Pozarządowych TŁOK		
VI. Działalność Stowarzyszenia Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica na rzecz osób niesamodzielnych – wybrane przykłady projektów.....	26	
Anna Szatkowska Stowarzyszenie Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica		
VII. Gospodarstwa agroturystyczne wyróżnione w konkursie AGRO-wczasy 2019 r.....	29	
Kategoria Gospodarstwa agroturystyczne.....		29
Kategoria Usługi turystyki wiejskiej.....		33
Kategoria Obiekty z atrakcyjną kuchnią regionalną.....		37

Szanowni Państwo,

Rozwój turystyki wiejskiej stanowi jeden z czynników wielopoziomowego rozwoju obszarów wiejskich i jest wspierany przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie. W związku ze wzrostem zapotrzebowania na świadczenie usług społecznych oraz rozwojem nowego kierunku jakim jest rolnictwo społeczne, poszukuje się nowych, ulepszonych form działalności oraz świadczenia usług na wsi. Proporcjonalnie do wzrostu świadomości konsumenckiej rosną wymagania stawiane odnośnie standardów i jakości. Bardzo ważne jest zapewnienie świadczenia w pełni profesjonalnych usług na bazie gospodarstwa rolnego. Powstawanie nowych miejsc wymusza konieczność systematycznego podnoszenia jakości, poszukiwania nowych pomysłów i wdrażania nowatorskich produktów turystycznych, opiekuńczych, czy też edukacyjnych. Dobrze opracowana oferta daje możliwość przedłużenia sezonu turystycznego, oraz wzrostu liczby klientów, a co za tym idzie źródła dodatkowego dochodu z prowadzonej działalności.

Organizatorami tegorocznego Forum Turystyki Wiejskiej są Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie wraz z partnerami: Kujawsko-Pomorską Organizacją Turystyczną, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, Lokalną Grupą Działania „Gminy Powiatu Świeckiego”, Stowarzyszeniem Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica. Forum dofinansowane jest ze środków Planu Działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Plan operacyjny na lata 2018-2019.

Wzorem lat ubiegłych, w pierwszym dniu Forum poznamy laureatów tegorocznej edycji „Konkursu AGRO-wczasy”. Celem konkursu jest promocja najlepszych gospodarstw agroturystycznych, obiektów turystyki wiejskiej oraz obiektów oferujących atrakcyjne potrawy kuchni regionalnej.

Wierzę, że udział w Forum umożliwi wymianę doświadczeń i wiedzy, zainspiruje do podejmowania kolejnych wyzwań oraz wpłynie na powstawanie nowych ciekawych produktów i usług turystyki wiejskiej. Laureatom Konkursu AGRO-wczasy serdecznie gratuluję, a uczestnikom Forum życzę rozwoju pasji, która może przekształcić się w źródło dochodów.

dr Ryszard Kamiński
Dyrektor
Kujawsko-Pomorskiego
Ośrodka Doradztwa Rolniczego
w Minikowie

Rolnictwo społeczne

dr Ryszard Kamiński

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie

Początków gospodarstw opiekuńczych można się doszukiwać jeszcze w średniowieczu. Jeden z najbardziej znanych tego typu przykładów opisują Eugene Roosens i Lieve Van de Walle i pochodzi on z miejscowości Ghel we Flandrii – terenu obecnej Belgii¹. Pomoc była tam udzielana osobom potrzebującym, które w ramach swojej specyficznej terapii były włączone do codziennych zajęć rolniczych. Kolejne opisy funkcjonowania gospodarstw rolnych zajmujących się jednocześnie opieką, pochodzą z drugiej połowy XIX wieku, kiedy to osoby niepełnosprawne intelektualnie, a niekiedy również ruchowo trafiały do specjalnych instytucji opiekuńczych zlokalizowanych na wsiach i na terenach zamkniętych przy parkach, lasach na obrzeżach wielkich miast². Najważniejszym powodem umieszczania osób niepełnosprawnych w takich miejscach była chęć ich izolacji od reszty społeczeństwa, gdyż uważano je za wstydlivy problem społeczny. Już wtedy zauważono jednak, że naturalne otoczenie działa na takich pacjentów uspokajająco. Powszechnym zjawiskiem w tych instytucjach było założenie jednego lub większej liczby gospodarstw rolnych produkujących żywność, co pomagało obniżyć koszty ich funkcjonowania. Tam gdzie było to wskazane pacjenci mogli brać udział w pracach rolniczych. Oprócz wyraźnych korzyści finansowych zaobserwowano, że wykonywana praca wpływa korzystnie na pacjentów.

W połowie XX wieku powstały pierwsze specjalne wspólnoty terapeutyczne, znane jako społeczności Camphill lub ruch Camphill³, w ramach których realizowano pracę terapeutyczną z dziećmi niepełnosprawnymi, a natura została uznana za kluczowy element w terapii.

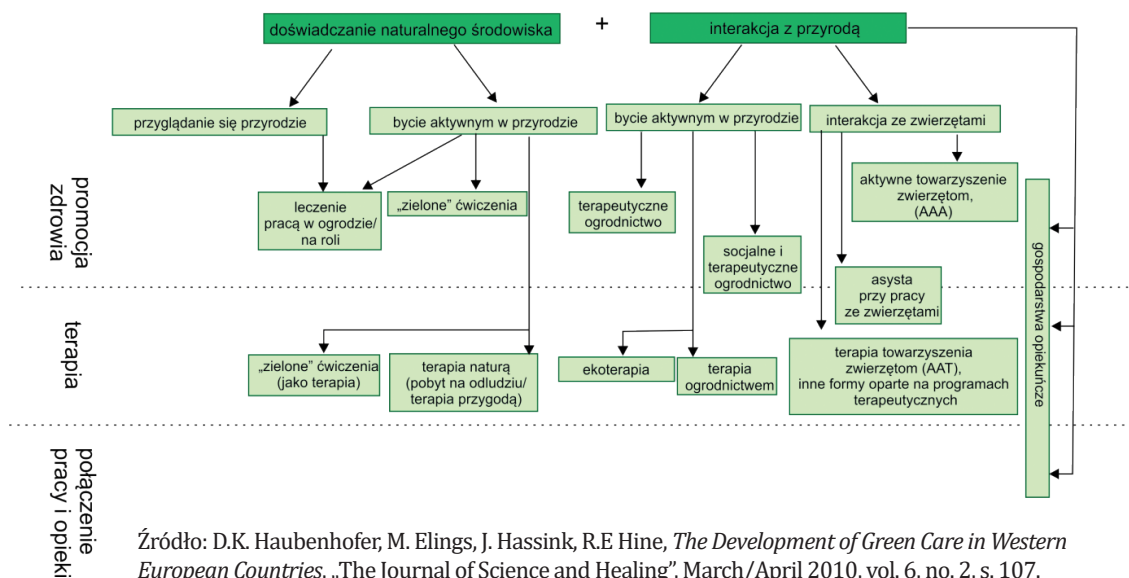
W latach siedemdziesiątych XX wieku stało się jasne, że rośnie liczba gospodarstw konwencjonalnych, które aby przetrwać, muszą zdywersyfikować działalność rolniczą. Rolnicy zaczęli zajmować się turystyką wiejską (otwierając kempingi w swoich gospodarstwach), przetwarzaniem i sprzedażą wyprodukowanej przez siebie żywności. W państwach Europy Zachodniej jedną z możliwych form dywersyfikacji okazały się gospodarstwa opiekuńcze. Jednakże, jak podaje Kees Manintveld³, w początkowym etapie liczba takich gospodarstw rosła wolno. W 1998 r. w Holandii było tylko 98 aktywnych gospodarstw opiekuńczych. W połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku fundamentalnie zmienił się w tam system finansowania systemu opieki, co miało wpływ na rozwój tych gospodarstw w kolejnych latach. Inspiracją dla gospodarstw opiekuńczych w Holandii były działania

1 E. Roosens, L. van de Walle, Geel Revisited. After Centuries of Mental Rehabilitation, Antwerpen-Apeldoorn: Garant Publishers 2007.
2 <http://www.camphill.org.uk/about/camphill-history> (dostęp: 3.04.2015). Powstanie pierwszych społeczności Camphil było związane z osobą austriackiego lekarza dra Karla Koniga, który był zainspirowany poglądami myśliciela Rudolfa Steinera. W 1940 r. Konig wyemigrował z nazistowskiej Austrii do Wielkiej Brytanii (w okolicie Aberdeen w Szkocji) i utworzył wspólnie z lekarzami i studentami pierwszą wspólnotę zajmującą się zarówno terapią dzieci niepełnosprawnych, jak i prowadzeniem gospodarstwa.
3 K. Manintveld, Gospodarstwa opiekuńcze w Holandii, w: Gospodarstwa opiekuńcze w Borach Tucholskich a doświadczenia holenderskie, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Minikowo 2014.

amerykańskiej Korporacji Niezależnego Życia (CIL)⁴, które wpłynęły na wiele instytucji i osób. Podstawowa koncepcja funkcjonowania CIL zakłada wyposażenie osoby niepełnosprawnej w środki pozwalające jej jak najlepiej funkcjonować w swojej niepełnosprawności, tj. zapewnić jej zindywidualizowaną opiekę⁴. W Holandii doprowadziło to w 1995 r. do powstania pojęcia Budżetu Osobistego (PGB). Zapewniał on fundusze dla osób, które zostały wcześniej zaakceptowane przez Centrum Wskazań do Opieki (CIZ). Opieka została dokładnie dopasowana do osobistych potrzeb i warunków życiowych. Od tego momentu klienci objęci opieką zaczęli szukać ofert poza klasycznymi organizacjami. Ich celem poszukiwań stały się także gospodarstwa rolne.

W Opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego⁵ z 2013 r. rolnictwo społeczne jest to coraz bardziej rozwijające się w Europie innowacyjne podejście, łączące dwie koncepcje: rolnictwo wielofunkcyjne i usługi społeczne – opiekę zdrowotną na poziomie lokalnym. W ramach produkcji rolnej przyczynia się do poprawy samopoczucia i integracji społecznej osób o szczególnych potrzebach. Pod pojęciem **rolnictwo społeczne** znanych jest w Europie wiele działań określanych jako **rolnictwo dla zdrowia** (*farming for health*), **rolnictwo opiekuńcze** (*care farming*), **zielona opieka** (*green care*) albo też **zielone terapie** (*green therapies*) (rysunek 1). Określenia te odnoszą się do różnych działań w obszarze opieki, reintegracji społecznej, szkolenia oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej osób w trudnym położeniu, a także szkolenia osób o szczególnych potrzebach. Podejmowanie takich działań przyczynia się do lepszego samopoczucia osób w trudnej sytuacji, poprawiając ich stan zdrowia i włączenie społeczne. Niekiedy działania takie poprzez kontakt z naturą i działalnością produkcyjną przyczyniają się do poprawy uczenia się, podnoszą samoocenę i ułatwiają uczestnictwo w życiu społecznym.

Rysunek 1. Przegląd rodzajów zielonej opieki zdrowotnej

Źródło: D.K. Haubenhofer, M. Elings, J. Hassink, R.E Hine, *The Development of Green Care in Western European Countries*, „The Journal of Science and Healing”, March/April 2010, vol. 6, no. 2, s. 107.

4 H. van Haaster, M. Janssen, A. van Wijnen, Persoonsgebonden budget eigen regie en empowerment, 2012, IGPB (www.igpb.nl), AdSearch (www.adsearch.nl), Website Visie in Uitvoering (www.visieinuitvoering.nl).

5 Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: *Rolnictwo społeczne: zielone usługi terapeutyczno-opiekuńcze oraz polityka społeczna i zdrowotna*, Dz.Urz. UE 5.2.2013 (2013/C 44/07).

Zgodnie ze wspomnianą definicją w Opinii EKES⁶ rolnictwo społeczne to zespół działań wykorzystujących zasoby rolne, zarówno roślinne, jak i zwierzęce, aby wytworzyć świadczenia społeczne na obszarach wiejskich lub podmiejskich, takie jak rehabilitacja, terapia, chronione miejsca pracy, uczenie się przez całe życie i inne działania przyczyniające się do integracji społecznej. W takim ujęciu chodzi między innymi o stworzenie w ramach gospodarstwa rolnego warunków umożliwiających osobom o szczególnych potrzebach uczestnictwo w codziennych zajęciach w gospodarstwie, aby zapewnić rozwój i postępy tych osób oraz poprawić ich samopoczucie (rysunek 2).

Rolnictwo społeczne przyjmuje najczęściej następujące formy – obszary działań:

- zajęcia reedukacyjne i terapeutyczne,
- integracja w świecie pracy i włączenie społeczne,
- działania pedagogiczne,
- usługi opiekuńcze.

Rysunek 2. Zielona opieka jako obszar działań łączących rolnictwo, ochronę krajobrazu i tradycyjną opiekę zdrowotną

Źródło: D.K. Haubenhofer, M. Elings, J. Hassink, R.E. Hine, *The Development of Green Care in Western European Countries*, op.cit. s. 107.

Korzyści z opieki świadczonej w gospodarstwie są różnorodne. Sempik, Hine i Wilcox⁷ wymieniają między innymi następujące korzyści:

- Gospodarstwo opiekuńcze może zapewnić zielone i spokojne otoczenie. To umożliwia wielu klientom życie w spokoju.
- Praca związana z opieką nad roślinami i zwierzętami stwarza poczucie odpowiedzialności za inne stworzenia. To pomaga także czuć się bardziej odpowiedzialnym za samego siebie. Istotnym efektem takich działań może być podniesienie samooceny.
- Ze względu na obecność czynników będących poza kontrolą człowieka, takich jak klimat czy jakość gleby, pobyt w gospodarstwie może pomóc zaakceptować życie takim, jakie ono jest. To może przyczynić się do zachowania spokoju umysłu.
- Podstawowe wartości życiowe wyznawane przez gospodarza i jego rodzinę, determinują charakter świadczonej opieki – na tym opiera się zaufanie klienta, który poprzez współpracę z nimi buduje wiarę w siebie.

⁶ Ibidem, s. 46.

⁷ *Green Care: A Conceptual Framework. A Report of the Working Group on the Health Benefits of Green Care, COST Action 866, Green Care in Agriculture*, ed. J. Sempik, R. Hine, D. Wilcox, Centre for Child and Family Research, Loughborough University 2010.

- Poza nastawieniem na naturę gospodarstwo jest także przedsięwzięciem, które wymaga przemyślnych działań, aby mogło przetrwać w sensie ekonomicznym. Takie podejście stymuluje realistyczny pogląd na życie.

Czas trwania i częstotliwość opieki zapewnianej przez gospodarstwo może się bardzo różnić. Manintveld⁸ wymienia cztery formy opieki (tabela 1) prowadzone w gospodarstwie.

Tabela 1. Formy opieki w gospodarstwach opiekuńczych

	Bez zakwaterowania w gospodarstwie	Z zakwaterowaniem w gospodarstwie
Pobyt czasowy	pobyt krótki, opieka dzienna	pobyt krótki, opieka 24 h
Pobyt ciągły	pobyt długi, opieka dzienna	pobyt długi, opieka 24 h

Źródło: K. Manintveld, *Gospodarstwa opiekuńcze w Holandii*, w: *Gospodarstwa opiekuńcze w Borach Tucholskich a doświadczenia holenderskie*, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Minikowo 2014.

Zdaniem Manintvelda stosunkowo niewiele gospodarstw opiekuńczych w Holandii oferuje opiekę całodobową. Warunki w tego typu gospodarstwach są bardzo rygorystyczne i często wymagają większych nakładów inwestycyjnych. W Holandii do końca 2013 r. następował wzrost liczby gospodarstw. W 2014 r. było tam już ponad 1400 gospodarstw opiekuńczych, z czego 728 było członkami Federacji Gospodarstw Opiekuńczych⁸. Rolnicy są członkami jednej z piętnastu organizacji regionalnych, które pokrywają mniej więcej granice geograficzne (np. całą prowincję lub jej konkretne części). W większości przypadków, zgodnie ze statusem prawnym, stanowią stowarzyszenia lub – w kilku przypadkach – organizacje prywatne. Rolą takich stowarzyszeń jest zrzeszenie rolników na danym poziomie regionalnym. Jak można przeczytać w założeniach programowych: „Federacja, ustalając wymogi i wprowadzając standardy tej działalności, wpływa na podniesienie jakości i profesjonalny poziom świadczonych usług. Łączy sektory rolnictwa i opieki, mobilizuje je do współpracy oraz jest inicjatorem nowych przedsięwzięć, inicjatyw służących rozwojowi w przyszłości”⁹.

Bibliografia

1. Bird W., *Natural Thinking: Investigating the Links between the Natural Environment, Biodiversity and Mental Health*, Royal Society for the Protection of Birds, 2007, http://www.rspb.org.uk/Images/naturalthinking_tcm9-161856.pdf (dostęp: 3.04.2015).
2. *Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce*, red. P. Błędowski, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2012.
3. Bucholz M., *Bory Tucholskie dla seniora*, w: *Gospodarstwa opiekuńcze w Borach Tucholskich a doświadczenia holenderskie*, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Minikowo 2014.
4. Haaster van H., Janssen M., Wijnen van A., *Persoonsgebonden budget eigen regie en empowerment*, 2012, IGPB (www.igpb.nl), AdSearch (www.adsearch.nl), Website Visie in Uitvoering (www.visieinuitvoering.nl).

⁸ Federatie Landbouw en Zorg, <http://www.landbouwenzorg.nl> (dostęp: 1.08.2015).

⁹ Ibidem, s. 5.

- 5.
6. Hassing J., *Social Farming across Europe. Overview*, w: *Supporting Policies for Social Farming in Europe. Progressing Multifunctionality in Responsive Rural Areas. SoFar project: Supporting EU agricultural policies*, red. F. Di Iacovo, D. O'Connor, Arsia, Florenz (Italy) 2009.
7. Haubenhofer D.K., Elings M., Hassink J., Hine R.E., *The Development of Green Care in Western European Countries*, „The Journal of Science and Healing”, March/April 2010, vol. 6, no. 2.
8. Jervell Moxnes A., *Changing Patterns of Family Farming and Pluriactivity*, „Sociologia Ruralis”, vol. 39, no. 1, European Society for Rural Sociology 1999.
9. Kamiński R., *Reorientacja zawodowa rolników – Konieczny kierunek zmian strukturalnych na wsi*, w: *Potencjał obszarów wiejskich szansą rozwoju warunki życia na wsi w ramach*, Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Biuletyn Forum Debaty Publicznej nr 6, Warszawa 2011.
10. Kinsella J., Wilson S., Jong de F., Renting H., *Pluriactivity as a Livelihood Strategy in Irish Farm Households and its Role in Rural Development*, „Sociologia Ruralis” 2000, vol. 40.
11. Manintveld K., *Gospodarstwa opiekuńcze w Holandii*, w: *Gospodarstwa opiekuńcze w Borach Tucholskich a doświadczenia holenderskie*, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Minikowo 2014.
12. McHenry J., *Management of Knowledge in Practice, Learning to Visualise Competence*, PhD Dissertation under evaluation, Handelshøyskole BI, Norway 2002.
13. Miśkowicz A., Rogalska E., Sochacka M., *Innowacje społeczne mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego osobom starszym na obszarach wiejskich w wybranych krajach europejskich. Raport przygotowany przez PCG Polska Sp. z o.o. na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi*, Warszawa, grudzień 2016
14. *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Raport z wyników*, GUS, Warszawa 2012.
15. *Pierwszy krok do reorientacji zawodowej rolników powiatu mogileńskiego*, Materiały konferencyjne, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie 2009.
16. *Powszechny Spis Rolny 2010. Raport z wyników*, GUS.
17. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie rodzinnych domów pomocy, Dz.U. 2012 poz. 719.
18. Renting H., Oostindie H., Laurent C., Brunori G., Barjolle D., Jervell A.M., Granberg L., Heinonen M., *Multifunctionality of Agricultural Activities, Changing Rural Identities and New Institutional Arrangements*, „International Journal of Agricultural Resources, Governance and Ecology” 2008, vol. 7, no. 4.
19. Roosens E., Walle van de L., *Geel Revisited. After Centuries of Mental Rehabilitation*, Antwerpen-Apeldoorn: Garant Publishers 2007.
20. *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2017.
21. *Green Care: A Conceptual Framework. A Report of the Working Group on the Health Benefits of Green Care, COST Action 866, Green Care in Agriculture*, red. J. Sempik, R. Hine, D. Wilcox, Centre for Child and Family Research, Loughborough University 2010.
22. Werquin P., *Recognising Non-Formal and Informal Learning: Outcomes, Policies and Practices*, OECD Publishing, Paris 2010.
23. www.cil.org/about.html#history (dostęp: 22.03.2015).
24. www.camphill.org.uk/about/camphill-history (dostęp: 3.04.2015).

II

Finansowanie działalności podmiotów ekonomii społecznej

Maria Dreszer
Departament Spraw Społecznych i Zdrowia
Urząd Marszałkowski w Toruniu

Ekonomia społeczna i solidarna została zdefiniowana w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej (uchwała nr 164 Rady Ministrów z dnia 12.08.2014 r. zmieniona uchwałą nr 11 z dnia 31 stycznia 2019 r.)

Ekonomia społeczna – to sfera aktywności obywatelskiej i społecznej, która przez działalność gospodarczą i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu.¹

Obszar wskazany definicją obejmuje:

- organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (np. organizacje kościelne, spółki non profit);
- koła gospodyń wiejskich, które posiadają osobowość prawną;
- spółdzielnie pracy;
- podmioty ekonomii solidarnej.

Wewnątrz ekonomii społecznej wyodrębnione zostały podmioty, których podstawowym celem jest reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych. Ta część ekonomii społecznej została nazwana **Ekonomią solidarną**.

Do ekonomii solidarnej zaliczone zostały:

- przedsiębiorstwa społeczne (podmioty ekonomii społecznej prowadzące działalność gospodarczą lub odpłatną pożytku publicznego, aktywizujące zawodowo osoby długotrwale bezrobotne, nie prywatyzujące zysku lub nadwyżki bilansowej i zarządzane w sposób partycypacyjny, mogą otrzymać status przedsiębiorstwa społecznego);

¹ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej* (uchwała nr 11 Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2019 roku), str. 10.

- spółdzielnie socjalne;
- spółdzielnie inwalidów i niewidomych;
- zakłady pracy chronionej (ZPCH);
- jednostki reintegracyjne tj. Centra Integracji Społecznej (CIS), Kluby Integracji Społecznej (KIS), Warsztaty terapii zajęciowej (WTZ), Zakłady aktywności zawodowej (ZAZ).

Działalność podmiotów ekonomii społecznej finansowana jest ze środków budżetu samorządu województwa, budżetu państwa, przy współfinansowaniu ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Według założeń KPRES w okresie 2017-2020 proponuje się, aby wkład własny został podniesiony do ok. 20%, zaś po 2020 r. do ok. 40%, z tym że w przypadku ograniczonej dostępności środków UE, potencjalnie możliwe i rekomendowane jest wykorzystanie środków Funduszu Pracy i PFRON jako dotacji na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, 40% zapewnić powinien budżet samorządu województwa, zaś 20% wkład własny realizatorów.

W województwie kujawsko-pomorskim polityka publiczna realizowana jest poprzez Kujawsko-Pomorski Program na rzecz Ekonomii Społecznej do roku 2020 przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Za jego realizację odpowiedzialny jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej z siedzibą w Toruniu. Zarząd WK-P powołał również Regionalny Komitet Ekonomii Społecznej, w skład którego wchodzi przedstawiciele strony samorządowej, ekonomii społecznej z regionu Kujaw i Pomorza oraz środowisk nauki i biznesu. Podmioty ekonomii społecznej wspierane są nie tylko przez samorząd województwa, ale również przez: lokalne grupy działania (LGD), samorządy lokalne (gmina, powiat), wojewodę, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Usługi wspierające działalność podmiotów ekonomii społecznej zapewniają także Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (region podzielony jest na 4 subregiony) tj. Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Kobiet „GINEKA”, Stowarzyszenie Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Inicjatyw Pozarządowych „TŁOK”, Europejskie Centrum Współpracy Młodzieży i Stowarzyszenie TILIA, Fundacja „Ekspert-Kujawy” i Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy.

Przykłady podmiotów ekonomii społecznej funkcjonujących w regionie kujawsko-pomorskim na 30.12.2018 r.:

- spółdzielnie socjalne – 85;
- centra integracji społecznej – 4;
- kluby integracji społecznej – 21;
- warsztaty terapii zajęciowej – 36;
- zakłady aktywności zawodowej – 9;
- organizacje pozarządowe – ok. 4400.

Przykładem zadań realizowanych przez samorząd województwa na rzecz osób z niepełnosprawnością są m.in.:

- dofinansowanie robót budowlanych dotyczących obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów. Zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 6 sierpnia 2004 r. w sprawie określenia zadań samorządu województwa, które mogą być dofinansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 937), wnioskodawcą może być nie tylko przedsiębiorca ale również podmiot ekonomii społecznej. Przy tego typu projektach zaleca się aby zrealizowana inwestycja była dostępna dla wszystkich mieszkańców regionu szczególnie dla osób z niepełnosprawnością i seniorów;
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej;
- zlecanie zadań organizacjom pozarządowym oraz podmiotom, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- opiniowanie wniosków o wpis do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy rehabilitacyjne dla osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowania ze środków PFRON;
- Działania zmieniające mentalność oraz promujące aktywność osób z niepełnosprawnością np. wystawy rękodzieła artystycznego, kampanie, konkursy np. Najlepszy Terapeuta Zajęciowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Bardzo ważne i istotne jest aby przy realizacji różnych projektów zwracać szczególną uwagę na zapewnienie dostępności dla wszystkich odbiorców, stosując uniwersalne rozwiązania, korzystne zarówno dla osób z niepełnosprawnością, jak i dla osób starszych.

Ustawa wprowadzającą program „Dostępność Plus” **zobowiązuje podmioty publiczne do zapewnienia dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej m.in. osobom starszym i z niepełnosprawnością.**

W myśl tych przepisów np. urzędy, szkoły, uczelnie, placówki służby zdrowia, placówki rehabilitacyjne itp. będą musiały zapewnić szeroko pojętą dostępność.

Utworzony zostanie Fundusz Dostępności, z którego będą finansowane działania zmierzające do likwidacji barier np. montaż wind w budynkach użyteczności publicznej i budynkach wielorodzinnych. Będzie można uzyskać pomoc w formie:

- pożyczki lub kredytu bankowego (z możliwością częściowego umorzenia);
- dotacji na częściową spłatę kapitału lub odsetek od pożyczek i kredytów udzielanych ze środków innych niż środki funduszu.

Właściwy rozwój ekonomii społecznej jest uzależniony od wielu czynników. Jednym z nich jest szeroko pojęta współpraca oraz tworzenie warunków dla budowania partnerstw międzysektorowych, związków branżowych, klastrów wsparcia organizacji pozarządowych. Istotna jest właściwa diagnoza potrzeb społecznych oraz bezpieczeństwo finansowe. Biorąc pod uwagę zmieniający się rynek pracy oraz oczekiwania społeczne należy również wykorzystać potencjał gospodarstw wiejskich. Przykładem może być agroturystyka stanowiąca impuls rozwoju dla terapii, wypoczynku, rekreacji dla seniorów

oraz osób z niepełnosprawnością lub gospodarstwa opiekuńcze, które mogą być prowadzone w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej lub podmiotu ekonomii społecznej.

Poniżej przykładowe podstawy prawne, w oparciu o które tworzone są wcześniej wymienione podmioty ekonomii społecznej i solidarnej oraz wymagania jakie powinny spełniać:

- ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2019 r., poz. 1507);
- ustawa z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 1172);
- ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz.U. z 2019 r., poz.688);
- ustawa z 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (tj. Dz. U. z 2018 r. poz. 1205).

Zachęcam również do odwiedzania stron internetowych **<http://niepelnosprawni.kujawsko-pomorskie.pl>**, **www.rops.torun.pl** na których znaleźć można wszelkie informacje dotyczące realizacji różnych przedsięwzięć związanych z ekonomią społeczną.

III

Budowanie współpracy pomiędzy obiektami oferującymi usługi edukacyjne w gospodarstwach rolnych

Weronika Papiesz

Szlak Gospodarstw Edukacyjnych Województwa Śląskiego

Stowarzyszenie Gospodarstw Edukacyjnych – historia powstania

Na początku 2016 roku grupa właścicieli gospodarstw edukacyjnych i agroturystycznych stworzyła Stowarzyszenie Gospodarstw Edukacyjnych Województwa Śląskiego. Większość gospodarstw jest jednocześnie zrzeszona w Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych. W każdym z nich organizowane są warsztaty edukacyjne, których tematyka związana jest z profilem gospodarstwa. Dzięki finansowemu wsparciu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego w 2017 roku stworzyliśmy Szlak Gospodarstw Edukacyjnych Województwa Śląskiego, celem stworzenia szlaku była promocja i rozwój gospodarstw na terenie naszego regionu oraz propagowanie idei zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Obecnie funkcję prezesa stowarzyszenia, już drugą kadencję, pełni Pan Mirosław Ślęzak, właściciel jednego z gospodarstw.

Cele Stowarzyszenia

Każde gospodarstwo jest inne i prowadzimy zajęcia o różnej tematyce, łączy nas jednak wspólny cel, którym jest szeroko rozumiana edukacja dzieci i młodzieży. Dzięki stowarzyszeniu i jego działaniom na rzecz ogólnego rozwoju, możemy pogłębiać naszą współpracę, wymieniać się doświadczeniami, dobrymi praktykami, podnosić kwalifikacje i prowadzić warsztaty na coraz wyższym poziomie edukacyjnym. Zrzeszając się, możemy działać wspólnie, uzupełniając i wykorzystując to co najlepsze u członków naszej grupy, ponadto przynależność do większej organizacji otwiera możliwości pozyskiwania partnerów i środków niedostępnych dla indywidualnych gospodarstw.

Zajęcia edukacyjne w gospodarstwach przynoszą wymierne korzyści dla rolnictwa i szkolnictwa. Dla sektora rolnego istotne jest spotkanie z przyszłymi konsumentami i wzrost zrozumienia dla potrzeb gospodarki wiejskiej. Szkolnictwo zyskuje urozmaicenie i wzbogacenie procesu kształcenia poprzez programy zorientowane na praktyczne działanie, ćwiczenia warsztatowe oraz alternatywne miejsca edukacji.

Oferta edukacyjna skierowana jest zarówno do dzieci i młodzieży z placówek oświatowych, jak i rodzin z dziećmi oraz turystów lubiących aktywny wypoczynek, chcących połączyć pogłębianie wiedzy z dobrą zabawą na łonie natury. Wspólne działanie w ramach stowarzyszenia wzmacnia działania marketingowo-promocyjne w skali regionu. Nasza wspólna oferta jest rozpowszechniana zarówno w gospodarstwach, jak i na różnego rodzaju platformach tematycznych.

Stowarzyszenie – współpraca celowa

Wieloletnia współpraca z Centrum Doradztwa Rolniczego w Krakowie oraz Śląskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Częstochowie zaowocowały największym dotychczasowym sukcesem stowarzyszenia, jakim jest nawiązanie stałej współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Śląskiego. Przy finansowym wsparciu Urzędu Marszałkowskiego w Katowicach oraz Gmin w zakresie udzielania bezprocentowych pożyczek na realizację podpisanych umów o dofinansowanie udało się zbudować wspólną markę, jaką jest Szlak Gospodarstw Edukacyjnych Województwa Śląskiego (www.gospodarstwaedukacyjne.pl).

Szlak Gospodarstw Edukacyjnych Województwa Śląskiego jest szlakiem turystyczno-kulturowym. Jako pierwsze w kraju tego typu przedsięwzięcie stało się innowacyjną formą współdziałania niezależnych podmiotów gospodarczych. W ten sposób powstała kompleksowa oferta zarówno dla grup zorganizowanych, jak i klienta indywidualnego.

W ramach projektów realizowanych jako Szlak Gospodarstw, prowadzimy wspólną promocję gospodarstw i regionów turystycznych województwa śląskiego, organizujemy kampanie promocyjne. Przykładem może być akcja „Spotkajmy się na Szlaku” – udział w warsztatach organizowanych przez dwa różne gospodarstwa uprawnia do nagród i rabatów w kolejnym.

Innym przykładem mogą być konkursy organizowane pod patronatem Marszałka Województwa, np. plastyczne o tematyce związanej z życiem na wsi. Szkoły biorące udział w konkursach wygrywają bezpłatne pakiety warsztatów do realizacji w dowolnym gospodarstwie. Koszty związane z nagrodami finansowane są z projektów jak i wkładu własnego naszego stowarzyszenia.

3 lata intensywnych działań informacyjnych i promocyjnych, połączonych z wysokim poziomem merytorycznym gospodarstw, sprawiły że Szlak stał się atrakcyjnym tematem dla lokalnych mediów. Jesteśmy zapraszani do uczestnictwa w programach radiowych i telewizyjnych, współtworzymy cykliczne audycje poświęcone tematyce przyrodniczej a informacja o Szlaku często pojawia się w prasie o zasięgu lokalnym jak i ogólnopolskim. Uzyskaliśmy I miejsce w plebiscycie *Ambasador Marka-Śląskie 2018* organizowanym przez Dziennik Zachodni.

Wydrukowano również przewodnik po Szlaku Gospodarstw Edukacyjnych, który jest podstawowym źródłem informacji o naszej ofercie, kolportowanym wśród dyrektorów i nauczycieli placówek edukacyjnych w regionie.

Dzięki współpracy Stowarzyszenia z Marszałkiem Województwa, nasi członkowie regularnie biorą udział w konferencjach czy sympozjach, związanych z prowadzeniem gospodarstwa edukacyjnego, zarówno od strony organizacyjnej, jak i finansowej.

Stowarzyszenie jest platformą wymiany doświadczeń i pomocy dla członków, wspieramy się wzajemnie, dzielimy się informacjami związanymi z prowadzeniem tej formy działalności gospodarczej, pomagamy sobie w pozyskiwaniu funduszy unijnych czy też organizujemy się w małe grupy w celu realizacji różnego typu projektów o charakterze lokalnym, wspierając gminy czy powiaty, w których usytuowane są gospodarstwa.

Podsumowanie

Wszystkie te działania byłyby niemożliwe bądź bardzo utrudnione gdybyśmy nie działali jako Stowarzyszenie. Działając jako grupa mamy większą siłę przebicia w rozmowach z władzami lokalnymi i w pozyskiwaniu środków na realizację programów i projektów edukacyjnych w regionie.

Przynależność gospodarstwa do Szlaku jest również gwarantem wysokiego poziomu działań edukacyjnych i oferowanych usług w gospodarstwie. Obecnie, aby dołączyć do grupy, trzeba przejść procedurę kwalifikacyjną połączoną z wizytacją członków stowarzyszenia. Na tą chwilę, w ramach Szlaku działa 20 gospodarstw a liczba ta systematycznie wzrasta.

IV

Działalność edukacyjna w gospodarstwie rolnym

dr Jolanta Sajdera

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Wieloletnia działalność *Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych* koncentruje się na realizowaniu celów szeroko rozumianej edukacji w warunkach naturalnego kontaktu ze środowiskiem przyrodniczym. Jak pokazują doświadczenia Centrum Doradztwa Rolniczego funkcjonujący przez lata model agroturystyki wiejskiej nie wyczerpuje możliwości, jakie oferować mogą gospodarstwa rolne dla społeczeństwa. Potrzeba włączenia działań w naturze do programów edukacyjnych nie jest realizowana w stopniu wystarczającym przez placówki oświatowe, pomimo argumentów naukowych pokazujących skutki „syndromu deficytu natury” u dzieci (np. Richard Louv „Ostatnie dziecko lasu” 2014).

Porównanie celów edukacji przyrodniczej, które mogą być realizowane zarówno przez nauczycieli, jak i edukatorów Zagród ukazuje ich zbieżność i wzajemne dopełnianie się:

- znajomość pojęć i definicji zjawisk przyrodniczych, wiarygodne informacje o rzeczywistości przyrodniczej,
- kontakt ze zjawiskami przyrodniczymi w ich naturalnym środowisku, umiejętności związane z wykorzystaniem zasobów przyrody.

Projekt *Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych* jest dobrym przykładem możliwości realizowania wizji edukacji poprzez urozmaicanie i wzbogacanie procesu kształcenia w trakcie praktycznych działań, form warsztatowych, projektów i wykorzystywaniu teorii w praktyce. Pamiętać jednak należy, że podjęcie działań o charakterze edukacyjnym jest interesującym wyzwaniem dla mieszkańców gospodarstwa wiejskiego, wymaga jednak przemyślanej organizacji i przygotowań.

1) Zajęcia edukacyjne w Zagrodzie powinny uwzględniać:

- dostosowanie oferty do różnych grup wiekowych (cele Podstawy Programowej MEN wyszukiwarka <https://podstawaprogramowa.pl>),
- przechodzenie od bezpośrednich kontaktów ze środowiskiem przyrodniczym do kształtowania wiedzy o tym środowisku,
- zaoferowanie wszystkich trzech podstawowych form aktywności podczas pobytu grupy w Zagrodzie: słownej, ruchowej i percepcyjnej.

2) Zasoby materialne i osobowe jako czynnik oferty edukacyjnej gospodarstwa rolnego.

Zanim zaprosimy grupy dzieci/uczniów do Zagrody warto zastanowić się co jest jej największym walorem materialnym i osobowym wartym pokazania: Zasoby materialne Zagrody: co ciekawego już posiadamy? Jakie zwierzęta, rośliny, przedmioty uważamy za atrakcyjne i potrafimy o nich opowiedzieć? Czego brakuje, aby uczniowie czuli się dobrze i mogli skorzystać z oferty? Czy mamy kredki, kartki, szkła powiększające? Itp.

Zasoby osobowe Zagrody: co potrafimy? Jakie są nasze zainteresowania? Kto z nas ciekawie opowiada, kto lubi śpiewać a kto rysować? Czego możemy nauczyć innych przez pokaz?

Przemyślenie odpowiedzi na te pytania pozwoli edukatorom w Zagrodzie podzielić między siebie zadania edukacyjne i ustalić, kto za co odpowiada.

- 3) Zróżnicowanie oferty przez wielokrotne opracowanie wybranego „problemu” z uczestnikami podczas pobytu grupy w Zagrodzie. W tym celu proponowana powinna być dzieciom/uczniom aktywność słowna, ruchowa, percepcyjna (angażująca zmysły wzroku, smaku, dotyku, węchu, słuchu) oraz aktywność wytwórcza.

AKTYWNOŚĆ SŁOWNA: rozmowy, słuchanie, dyskusje, zagadki

Wiedza potoczna uczestników na temat pojęć przyrodniczych może zostać poszerzona i uporządkowana w trakcie działań dotyczących rozumienia zjawisk przyrodniczych, doświadczanych w naturalnym otoczeniu. Edukator - pracownik Zagrody - przygotowuje się do przekazu informacji na temat zjawisk przyrodniczych poprzez ich dostosowanie do możliwości grupy wiekowej (dzieci, uczniowie, starsze osoby). W tym celu warto utworzyć wraz z uczestnikami mapę pojęciową, dotyczącą zagadnienia, zjawiska, zwierzęcia, rośliny itd. charakterystycznego dla Waszej Zagrody:

Na przykład można wybrać jakieś słowo związane z motywem przewodnim Zagrody np. miód, kura, mąka itd. a następnie porozmawiać z uczestnikami korzystając z siatki pytań:

ISTOTA: Co ci przychodzi do głowy, gdy słyszysz słowo mąka?

CECHY: Do czego mąka jest podobna? co ci przypomina?

PRZYCZYNY: Czy wiesz skąd się bierze mąka w sklepie? Czy wiesz, jak powstaje mąka?

MIEJSCE: Czy wiesz, gdzie i w jaki sposób przechowuje się mąkę?

CECHY: Czy mąka zawsze jest taka sama? Jakie są rodzaje mąki?

ZNACZENIE: Czy mąka jest potrzebna? Jak myślisz do czego?

STAŁOŚĆ: Czy mąka jest zawsze dostępna? Kiedy mąki może brakować?

W trakcie rozmowy z uczestnikami można się przekonać, które pytania były dla nich najtrudniejsze. Zwykle okazuje się, że trzeba uzupełnić/poszerzyć ich wiedzę na temat różnych rodzajów/gatunków obiektów przyrodniczych oraz sposobu ich wytwarzania (rośliny) lub odżywiania (zwierzęta). Warto też przygotować kilka zagadek i ciekawostek na ten temat.

Działania dotyczące ROZUMIENIA zjawisk przyrodniczych:

Zastanów się, w jaki sposób pokażesz cały proces związany z tematyką Zagrody? Np. skąd się bierze miód? W jaki sposób należy zajmować się żrebakiem, a jak dorosłym koniem? Jak z ziarna powstaje mąka? Mów tylko o tym co najważniejsze, monotonny wykład nie spowoduje, że grupa zapamięta więcej. Opowiedz o ciekawych/niebezpiecznych sytuacjach w celu przyciągnięcia uwagi.

Czasem grupa uczestników jest zbyt liczna, aby wszyscy w spokoju obserwowali to co pokazujesz. Warto, po aktywności słownej, podzielić grupę na zespoły (np. osobno chłopcy i dziewczynki) i przewidzieć kilka stanowisk obserwacyjnych albo inne aktywności dla zespołów. Podczas pobytu w Zagrodzie czasem trudno jest zaplanować wszystkie działania tak, aby każdy mógł dotknąć, powąchać itd. pokazywany obiekt. Jednak jest to konieczne aby podczas całego pobytu w Zagrodzie **chociaż jedno z działań** było doświadczane przez **każde dziecko/ucznia**, a nie tylko obserwowane z dystansu. Potrzebnych jest wówczas więcej eksponatów.

AKTYWNOŚĆ RUCHOWA I PERCEPCYJNA

Przebywając w Zagrodzie dziecko/uczeń staje się obserwatorem i badaczem przyrody, jeśli zapewni mu się odpowiednie warunki.

Warto przygotować przynajmniej dwa różne zadania dla każdego zespołu, podczas których będą mogli swobodnie obserwować zasoby środowiska przyrodniczego Zagrody. Młodszym dzieciom można rozdać nieduże tekturowe „ramki” i szkła powiększające oraz podkładki z klipsem, kartki i kredki. Jeśli zadaniem jest zbieranie przez dzieci przedmiotów można dać im małe koszyczki/pudełka/torebki papierowe, które oddają po wykorzystaniu. Starsi uczniowie wraz z nauczycielami mogą dostać zadania, w których trzeba zrobić zdjęcie lub nagrać film na telefonach komórkowych. Jeśli to możliwe można dać im czas aby pokazali na większym ekranie (np. laptop) co udało im się zobaczyć.

Niezwykle ważne jest zaplanowanie aktywności ruchowej najpierw w sposób zorganizowany, a dopiero potem – w uzgodnieniu z nauczycielami grupy – poprzez swobodne zabawy ruchowe.

Ruch zorganizowany powinien być jednym ze sposobów poznawania tematyki Zagrody np. nauka tańców ludowych, kalambury pozwalające opracować problematykę zajęć, naśladowanie czynności związanych z hodowlą zwierząt, roślin itp. Jeśli przewidujesz udział w zawodach, grach terenowych ustal wcześniej z nauczycielem zasady bezpieczeństwa oraz właściwą organizację, nie wymagającą długiego oczekiwania na swoją kolej (np. skoki w workach).

Jeszcze przed przyjazdem grupy wraz z nauczycielem ustalcie czas i miejsce na odpoczynek, posiłek oraz ruch swobodny, ustal umowy dotyczące dyscypliny i komfortu mieszkańców Zagrody, omów je w krótkiej rozmowie po przyjeździe grupy.

AKTYWNOŚĆ WYTWÓRCZA:

Plan pobytu grupy w Zagrodzie powinien przewidywać podsumowanie wykonanych przez uczestników zadań. Ta część jest ważna, dlatego powinna być przeprowadzona wtedy, gdy grupa jeszcze nie spieszy się do wyjazdu. Zaprosz uczestników do kręgu i daj im czas na przygotowanie krótkiego sprawozdania z pobytu w Zagrodzie wraz z pokazem rysunków/zdjęć (laptop z rzutnikiem). Spytaj co im się podobało i zrób krótki konkurs wiedzy podsumowujący pobyt w Zagrodzie. Można też ponownie wykorzystać pytania z rozmowy, w której dzieci/uczniowie brali udział na początku, aby wszyscy przekonali się, że czegoś się nauczyli w Zagrodzie.

Podsumowanie warto połączyć z warsztatami, podczas których uczestnicy wykonają przedmioty dotyczące tematyki Zagrody. Jeśli chcesz, żeby wzięli swój wytwór do domu - umieść na nim logo Zagrody – jako reklamę i zachętę do kolejnego pobytu.

Zaproponowane metody działań edukacyjnych w Zagrodach nie wyczerpują możliwości aktywizowania dzieci i uczniów w trakcie pobytu. Warto podjąć to interesujące wyzwanie chociaż wymaga ono przyjęcia na siebie wielu ról:

Eksperta – który posiada dużą wiedzę na temat zasobów zagrody edukacyjnej,

Doradcy – który jest do dyspozycji, gdy uczniowie mają problem,

Animatora – który zachęca do działania,

Obserwatora i słuchacza – który obserwuje uczniów przy pracy,

Uczestnika procesu dydaktycznego – który nie musi być doskonały bo jest przykładem osoby, która uczy się przez całe życie,

Partnera – który jest gotowy modyfikować przygotowany wcześniej plan pobytu grupy w zależności od sytuacji.

Praca z dziećmi wymaga ciągłego doskonalenia umiejętności metodyczno-dydaktycznych co jest dodatkowym obciążeniem dla pracownika Zagrody, jednak procentuje w przyszłości na wielu płaszczyznach i jest dodatkowym atutem oferty Zagrody edukacyjnej.

V

Podmioty Ekonomii Społecznej w działalności na obszarach wiejskich

Ewa Kwiesielewicz – Szyszka
Stowarzyszenie Kujawsko – Pomorskie
Ośrodek Wsparcia Inicjatyw Pozarządowych TŁOK

Masz pomysł na działalność gospodarstwa opiekuńczego, czy edukacyjnego, lub działania w formie wioski tematycznej?

Myślisz o tym jak zgodnie z prawem to prowadzić, tak aby ta działalność się opłacała?

Potrzebujesz zdecydować w jakiej formie prawnej to zrobisz.

Poniżej przedstawiam skrótowy opis różnego rodzaju podmiotów ekonomii społecznej, czyli takich form prawnych, które poprzez działalność ekonomiczną, np. sprzedaż usług i produktów, służą integracji społecznej, zawodowej i rozwojowi lokalnemu, a Tobie pozwalają na stworzenie godnego miejsca pracy.

Możesz zdecydować się na stowarzyszenie, potrzebujesz wówczas minimum 7 osób. Dla minimum 3 osób możecie założyć spółdzielnię socjalną, jeżeli jest Was tylko 1 lub 2 osoby możecie założyć fundację, a przy 1 osobie spółkę z o.o. z działalnością w sferze pożytku publicznego.

Wszystkie te podmioty rejestruje się w Krajowym Rejestrze Sądowym.

W stowarzyszeniu i spółdzielni socjalnej osoby je tworzące współdecydują i współodpowiadają za to jak działają te podmioty. Wybierają ze swojego grona zarząd, który zarządza nim na czas trwania kadencji, jaką określą członkowie w statucie, ten zaś określa zasady działania podmiotu. Zarząd może się zmieniać, gdyż decyzję o jego wyborze podejmują wszyscy członkowie. Każdy członek stowarzyszenia lub spółdzielni socjalnej ma 1 głos.

Koszt powołanie do życia stowarzyszenia bez działalności gospodarczej, a z działalnością statutową odpłatną pożytku publicznego wynosi 0 zł.

Koszt rejestracji spółdzielni socjalnej z działalnością gospodarczą wynosi również 0 zł, z uwagi na to, iż jej zadaniem jest praca, reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Do powołania spółdzielni potrzeba minimum 3 osób, a w ciągu 12 miesięcy spółdzielnia musi przyjąć w poczet członków kolejne dwie osoby i to z kręgu wykluczonych.

Chodzi o osoby wymienione w art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych, czyli osoby bezrobotne, osoby, o których mówi ustawa o zatrudnieniu socjalnym, niepełnosprawne, osoby do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, bez zatrudnienia i posiadające status osoby poszukującej pracy, opiekunów niepełnosprawnych, poszukujących pracy i osoby usamodzielniane, czyli opuszczające

placówki opiekuńcze, rodziny zastępcze itp.

Inaczej sytuacja wygląda w fundacji, minimum 1 osoba zwana dalej fundatorem powołuje do życia fundację, poprzez złożenie aktu fundacyjnego przed notariuszem, opłata wynosi około 300 zł, następnie w KRS 250 zł z działalnością odpłatną pożytku publicznego. W sytuacji rejestrowania jednocześnie działalności gospodarczej łączny koszt rejestracji w KRS wynosi 600 zł.

Ustanowienie fundacji wiąże się z majątkiem założycielskim, jakim może być np. 100 zł, a w przypadku chęci prowadzenia jednocześnie działalności gospodarczej 1000 zł, zatem razem 1100 zł, które stają się własnością fundacji.

Przy czym w fundacji to fundator może powoływać zarząd. Zatem 1 osoba lub jeśli fundatorów jest więcej decyduje cały czas o tym kto będzie zarządzał fundacją i w jaki sposób. Fundator może być również prezesem zarządu.

Powołanie spółki jest nieco kosztowniejsze bowiem opłaty notarialne i w KRS są podobne, natomiast wiąże się z konieczności zdeklarowania wniesienia udziałów w kwocie nie mniejszej niż 5000 tys. zł.

Udziałowiec, do czasu zbycia udziałów ma prawo decydowania o działalności spółki, czy to samodzielnie, czy z innymi współnikami w zależności od wysokości posiadanych udziałów.

Poniżej opisałam jak prowadzić działalność zarobkową w podmiotach ekonomii społecznej, które działają zgodnie z ustawą o pożytku publicznym i wolontariacie. Pamiętaj, że każda organizacja, nie tylko posiadająca status OPP, może prowadzić statutową działalność pożytku publicznego. Obowiązkowo każda organizacja prowadzi działalność statutową nieodpłatną, pozyskując darowizny, czy dofinansowanie od różnych instytucji. np. LGD, Urzędu Gminy, Marszałkowskiego, Wojewódzkiego, czy ministerstwa lub od innych prywatnych podmiotów, jak również może realizować ją odpłatnie. tzn. sprzedając ofertę np. warsztatów szkołom, czy innym organizacjom lub instytucjom, bądź osobom indywidualnym.

Działalność statutowa odpłatna pożytku publicznego. Co to takiego?

Zgodnie z art. 8. ust. 1 działalnością odpłatną pożytku publicznego jest działalność prowadzona przez organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art 3 ust. 3 ustawy, zgodnie z ich działalnością statutową w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4 tejsze ustawy, za które pobierają opłaty.

Działalnością odpłatną jest też sprzedaż towarów wytworzonych lub świadczenie usług w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz w zakresie integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Działalnością odpłatną jest również sprzedaż przedmiotów darowizny.

Art. 8. ust. 2. Przychód z działalności odpłatnej pożytku publicznego służy wyłącznie prowadzeniu działalności pożytku publicznego, zarówno nieodpłatnej statutowej, jak i odpłatnej statutowej pożytku publicznego.

Ważne by opłaty przyjmowane w ramach działalności statutowej odpłatnej pożytku publicznego nie przekraczały kosztów wytworzenia produktu, czy usługi.

Zatem w działalności tej nie ma zysku, gdyż wszystkie przychody pokrywają koszty.

Przykład kalkulacji kosztów 3- godzinnych zajęć dla 20 osób obejmujący warsztaty, grę terenową i prezentację:

- jednostkowe koszty zmienne warsztatów (ilość materiałów na warsztaty w zależności od ich rodzaju) 10 zł dla każdej osoby x 20 osób= 200,00 zł;
- jednostkowe koszty zmienne gry terenowej typu quest (wydruki ulotek do questu) 1 zł dla każdej osoby x 20 osób= 20,00 zł;
- koszty stałe niezależne od wielkości grupy - 220 zł praca dwóch osób oprowadzających wizytę i prowadzących warsztaty i grę terenową;
- koszty stałe niezależne od wielkości grupy - koszty administracyjne typu opłaty pocztowe związane z rozesłaniem oferty, koszty połączeń telefonicznych i obsługa księgowa przedsięwzięcia 80 zł.

Razem wszystkie koszty wynoszą 520 zł i tylko na tyle można wystawić rachunek celem pokrycia kosztów przeprowadzenia wizyty.

Podmiot ekonomii społecznej będący organizatorem wizyty nie może doliczać marży do oferty w ramach działalności odpłatnej, czy też innych opłat związanych z dalszym rozwojem oferty wsi, w tym celu podmiot musiałby prowadzić działalność gospodarczą.

Działalność odpłatną pożytku publicznego należy rachunkowo wyodrębnić tak, aby możliwe było określenie przychodów, kosztów i wyników tej działalności. Działalność odpłatna jest dobrym instrumentem do testowania oferty i badania rynku, bez ponoszenia dodatkowych kosztów jej uruchomienia. Informacje o prowadzeniu odpłatnej działalności, wraz z rodzajami działalności każda organizacja lub inny podmiot wskazany w ustawie o pożytku publicznym i wolontariacie chcąc ją prowadzić musi określić w statucie albo w innym akcie wewnętrznym (np. uchwale zarządu). Dla bezpieczeństwa warto by zapis ten znajdował się jednak w statucie. W sytuacji gdy działalność odpłatną będzie chciała prowadzić organizacja posiadająca status OPP - organizacji pożytku publicznego, wówczas zapisy o rodzajach prowadzonej przez OPP działalności nieodpłatnej i odpłatnej muszą zostać umieszczone w statucie takiej organizacji.

Zaistnienie tego faktu wymaga zgłoszenia do KRS, nie wiąże się to z dodatkowymi kosztami dla organizacji nie prowadzącymi działalności gospodarczej.

Kiedy działalność statutowa odpłatna jest już działalnością gospodarczą?

Jeżeli jednak się okaże, że klienci są gotowi płacić więcej za usługi lub produkty, które powstają w podmiocie ekonomii społecznej wówczas należy zastanowić się nad działalnością gospodarczą. Bowiem jeżeli przychody, czyli opłaty od klienta, przewyższą koszty wytworzenia, wówczas mamy do czynienia z zyskiem. Nie ma znaczenia jak duży, czy mały on będzie. Jeżeli po pokryciu wszystkich kosztów pozostaną tzw. „wolne środki” wówczas mamy do czynienia z działalnością gospodarczą.

Ponadto gdy podmiot coraz więcej działań prowadzić będzie za pełną lub częściową odpłatnością, może się okazać, że osoby pracujące przy niej osiągną przeciętne miesięczne wynagrodzenie za ostatni rok obrotowy, a w przypadku zatrudnienia trwającego krócej niż rok obrotowy - za okres tego zatrudnienia, przekracza 3-krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za rok poprzedni. Wówczas również mamy do czynienia z działalnością gospodarczą.

Przez wynagrodzenie, rozumie się wynagrodzenie z tytułu świadczenia pracy lub usług, niezależnie od sposobu nawiązania stosunku pracy lub rodzaju i treści umowy cywilnoprawnej z osobą fizyczną. W tej sytuacji należy zarejestrować działalność gospodarczą.

Gdy tego nie zrobimy, a w toku kontroli przez organ administracji publicznej, np. starostę okaże się, że zaistniała jedna z tych sytuacji wówczas wzywa on organizację pozarządową oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 pkt. 2-4 do złożenia wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców w terminie 30 dni od dnia wezwania. Mówi o tym art 9. ust. 1a ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie.

Jeżeli we wskazanym terminie, organizacja pozarządowa oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 pkt. 2-4 nie wykażą organowi administracji publicznej, że złożyli wniosek o wpis do rejestru przedsiębiorców, wówczas organ administracji publicznej informuje KRS o prowadzeniu przez nich działalności gospodarczej, co może skutkować nałożeniem kary grzywny.

Dokonując rejestracji działalności gospodarczej w KRS należy rozdzielić to, co podmiot chce sprzedawać jako działalność gospodarczą, czyli z zyskiem od tego co chce prowadzić jako działalność statutową odpłatną pożytku publicznego, czyli na zasadach pobierania opłat maksymalnie do wysokości kosztów. Bowiem nie można prowadzić odpłatnej działalności pożytku publicznego i działalności gospodarczej w odniesieniu do tego samego przedmiotu działalności.

Działalność gospodarczą należy wyodrębnić również rachunkowo, zatem;

- nieodpłatna działalność pożytku publicznego,
- odpłatna działalność pożytku publicznego lub
- działalność gospodarcza - każda z nich wymaga rachunkowego wyodrębnienia w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników każdej z tych działalności, z zastrzeżeniem przepisów o rachunkowości.

Możliwe jest prowadzenie jest 3 rodzajów działalności pod warunkiem, że będą wyodrębnione rachunkowo, a zakres działalności odpłatnej pożytku publicznego, będzie różny od tego co organizacja sprzedaje w ramach działalności gospodarczej.

Kiedy potrzebujesz działalności odpłatnej, a kiedy gospodarczej?

Decyzja o tym powinna wynikać z kalkulacji kosztów danego przedsięwzięcia i analizy rynku. Bowiem jeżeli okaże się, że koszt prowadzonej działalności np. oferty edukacyjnej, czy turystycznej jest bardzo niski, bo np. bazuje na dostępnych, bezpłatnych zasobach naturalnych, a możliwości portfela naszego klienta są w stanie pokryć nie tylko koszty, ale i marżę wówczas niezbędne jest prowadzenie działalności gospodarczej.

Może okazać się jednak, że pokrywamy tylko i wyłącznie koszty i nie mamy żadnego zysku, ale działalność wykracza poza sferę zadań publicznych, jak np. usługi noclegowe, wówczas niezbędne jest prowadzenie działalności gospodarczej.

Statutowa odpłatna działalność pożytku publicznego musi być działalnością statutową prowadzona w sferze pożytku publicznego, tzn. że musi wynikać z celów zapisanych w statucie i mieścić się w zadaniach publicznych pożytku publicznego opisanych w art. 4 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie.

Jak to zrobić?

By móc prowadzić działalność gospodarczą niezbędne jest podjęcie uchwały w tej sprawie przez władze wskazane w statucie. Walne zgromadzenie członków w stowarzyszeniu lub w fundacji – fundator o ile w statucie zostało zapisane, że posiada stosowne uprawnienie w tym zakresie, albo inne uprawnione w statucie organy fundacji. Spółdzielnia socjalna, czy spółka z.o.o. działająca w sferze pożytku publicznego od początku swej rejestracji w KRS posiadają wpis o prowadzeniu działalności gospodarczej.

W przypadku stowarzyszeń i fundacji nie wystarczy sam zapis o prowadzeniu działalności gospodarczej w statucie, niezbędne jest jej zgłoszenie do KRS.

Organizacja pozarządowa prowadząca działalność gospodarczą widnieje w dwóch rejestrach (rejestr stowarzyszeń - czy fundacji i rejestr przedsiębiorców), mimo to otrzymuje tylko jeden numer Krajowego Rejestru Sądowego. W momencie uzyskania wpisu w rejestrze przedsiębiorców prowadzonego przez Krajowy Rejestr Sądowy organizacja pozarządowa staje się przedsiębiorcą ze wszystkimi możliwościami i konsekwencjami związanymi z posiadaniem tego statusu.

Działalność gospodarcza nie jest podstawową działalnością w stowarzyszeniu czy fundacji, ma natomiast charakter pomocniczy. Dochód z niej w całości musi być przeznaczony na realizację celów statutowych, jakim może być rozwój przedsiębiorczości, tworzenie miejsc pracy, działalność edukacyjna itp. „Fundacja może prowadzić działalność gospodarczą w rozmiarach służących realizacji jej celów” o czym mówi art. 5 ust. 5 ustawy o fundacjach. Również prawo o stowarzyszeniach w art. 2 mówi, iż Stowarzyszenie jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem o celach niezarobkowych. Natomiast w art. 34 czytamy, iż Stowarzyszenie może prowadzić działalność gospodarczą, według ogólnych zasad określonych w odrębnych przepisach. Dochód z działalności gospodarczej stowarzyszenia służy realizacji celów statutowych i nie może być przeznaczony do podziału między jego członków.

Gdy Fundacja chce prowadzić działalność gospodarczą, wówczas w statucie musi wskazać wartość środków majątkowych przeznaczonych na ten cel, w kwocie nie mniejszej niż 1000 zł (art. 5 ust. 5 ustawy o fundacjach) wymóg ten nie dotyczy jednak stowarzyszeń. Zapisy w statucie stowarzyszenia i fundacji powinny zawierać informację o tym, iż organizacja prowadzi działalność gospodarczą w wymienionym zakresie, a całość dochodów z niej uzyskanych przeznacza na realizację celów statutowych. Najlepiej do określenia zakresu działalności gospodarczej skorzystać z opisów działalności zawartymi w Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).

Prowadzenie działalności gospodarczej wiąże się z koniecznością corocznego złożenia sprawozdania do KRS, wymóg ich publikacji wynika z art. 13 ustawy o KRS.

By zarejestrować działalność gospodarczą, co można jednocześnie zrobić przy rejestracji stowarzyszenia/fundacji w KRS, wtedy oprócz wszystkich formularzy i dokumentów dla rejestrującej się organizacji:

- formularz KRS - W20
- formularz KRS -WK
- statut w 3 egzemplarzach, parafowany na każdej stronie przez zarząd
- uchwała o powołaniu organizacji
- uchwała o przyjęciu statutu
- uchwała o wyborze władz
- oświadczenia o adresach zamieszkania każdego z członków zarządu
- akt fundacyjny w przypadku fundacji

do wniosku w rejestrze przedsiębiorców trzeba dołączyć:

- formularz KRS - WM (wskazanie przedmiotu działalności)
- dodatkowy egzemplarz statutu
- wzory podpisów osób upoważnionych do reprezentowania fundacji/stowarzyszenia uwierzytelnione notarialnie albo złożone przed sędzią lub upoważnionym pracownikiem sądu,
- umowę/dokument umożliwiającą korzystanie z lokalu w którym jest siedziba (może to być np. umowa użyczenia lokalu),
- dowód opłaty za wpis do rejestru przedsiębiorców - 500 zł
- dowód opłaty za ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym - 100 zł.

Dodatkowe opłaty w KRS związane już z działaniem podmiotu pojawiają się gdy organizacja dokonuje zmiany w KRS, np. zmiany statutu, adresu, władz. Dla organizacji prowadzącej działalność gospodarczą będzie wymagana opłata w wysokości 250 zł za zmianę danych w rejestrze i 100 zł za ogłoszenie Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Jeśli organizacja złoży kilka wniosków na kilku formularzach, wówczas będzie pobierana jedna wyższa opłata.

Podejmowanie, wykonywanie oraz zakończenie działalności gospodarczej reguluje ustawa z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców

Zgodnie z art. 3. Działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, tzn. w pewnej formie organizacyjno- prawnej tu w formie stowarzyszenia lub fundacji oraz w sposób ciągły, czyli stały i powtarzalny z możliwością przerw sezonowych, czy technologicznych. Organizacje wpisane do rejestru przedsiębiorców mogą korzystać z różnych form wsparcia oferowanych małym i średnim przedsiębiorstwom, w tym z funduszy pożyczkowych.

Podjęcie decyzji o prowadzeniu działalności odpłatnej, czy gospodarczej podejmuje się m.in. w oparciu o szacowaną wielkość sprzedaży i relacje pomiędzy przychodami ze sprzedaży, kosztami prowadzenia działalności i zyskiem.

Przykład: 3 godzinny pobyt w wiosce tematycznej obejmujący warsztaty rękodzielnicze, grę terenową i opowieść nt. powstania wsi.

Przychód ze sprzedaży od 1 osoby 30 zł pobyt w wiosce.

Wielkość sprzedaży: 20 osób w grupie.

Koszty zmienne:

- jednostkowe koszty zmienne warsztatów (ilość materiałów na warsztaty w zależności od ich rodzaju) 10 zł od 1 osoby
- jednostkowe koszty zmienne gry terenowej typu quest (wydruki ulotek do questu) 1 zł od 1 osoby razem jednostkowe koszty zmienne 20 osób x 11zł

koszty materiałów= 220 zł**Koszty stałe:**

- koszty stałe niezależne od tego, czy grupa liczy 15, czy 30 osób- 220 zł praca dwóch osób oprowadzających wizytę, prowadzących warsztaty i grę terenową
- koszty stałe niezależne od wielkości grupy - koszty administracyjne typu opłaty pocztowe związane z rozesłaniem oferty, koszty połączeń telefonicznych i obsługa księgowa przedsięwzięcia 100 zł

razem koszty stałe = 320 zł

Przychody ze sprzedaży (20 osób x 30 zł) = 600 zł

- koszty zmienne 20 osób x 11zł koszty materiałów= 220 zł

- koszty stałe 320 zł

wynik operacyjny, czyli zysk = 60 zł

Wykorzystując tę analizę można też zobaczyć, jak przy danej wielkości produkcji, tj. wytworzenia usługi/ produktu należałoby ustalić cenę jednostkową lub zmienić jednostkowe koszty stałe lub koszty zmienne, aby przedsięwzięcie było opłacalne.

Ustaleniu progu rentowności, czyli takiej wielkości produkcji, dla której przychody równują się z wszystkimi kosztami, a przedsięwzięcie nie przynosi ani zysku, ani strat i mogłoby być realizowane w ramach działalności odpłatnej statutowej pożytku publicznego pomocne może być równanie.

koszty zmienne + koszty stałe = przychody ze sprzedaży**220+ 320= 540 zł**

Natomiast minimalną ilość klientów zakupujących usługi/produkty gwarantującą pokrycie kosztów można wyliczyć w następujący sposób:

(koszty stałe + koszty zmienne)/cena jednostkowa**(220+320)/ 30 zł= 540 zł: 30 zł = 18 osób**

co oznacza, że gdyby poniesiono koszty przygotowań dla 20 osób, a w ostatniej chwili kilkoro by zrezygnowało, to przy liczbie 18 osób organizacja nie poniosłaby straty, ale też nie miałaby zysku, udałoby się pokryć natomiast wszystkie koszty.

Wysokość ceny zależy od rodzaju prowadzonej działalności w działalności odpłatnej pożytku publicznego nie może być wyższa niż koszty wytworzenia usługi lub produktu. W działalności gospodarczej powinna uwzględniać pokrycie kosztów i zapewniała zysk dla organizacji. Ważne by cena była dostępna dla klienta. Praktyka pokazuje iż pobyt w wiosce/zagrodzie edukacyjnej nie powinien być droższy niż 30 zł od osoby dla grup zorganizowanych i nie dłuższy niż 4-5 h z czasem na toaletę i posiłek.

Każdy klient chce wyjechać z jakąś pamiątką z miejsca które odwiedza, stąd warto mieć mini sklepik, stragan z produktami charakterystycznymi dla danej wioski. Ważne jest by miały one charakter tożsamościowy, nawiązywały do tematu miejscowości. Tego typu produkty

są niezbędnym dopełnieniem oferty dla klienta a dla organizacji możliwością zarobienia dodatkowych środków rzędu średnio 30 zł od klienta.

Podatki w organizacji.

Podatek dochodowy: zgodnie z art. 17 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych zwolnione są dochody podatników, których celem statutowym jest m.in. działalność, naukowo-techniczna, oświatowa, kulturalna, w zakresie kultury fizycznej i sportu, ochrony środowiska, wspierania inicjatyw społecznych na rzecz budowy dróg i sieci telekomunikacyjnej na wsi oraz zaopatrzenia wsi w wodę, dobroczynności, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, rehabilitacji zawodowej i społecznej inwalidów oraz kultu religijnego - w części przeznaczony na te cele. Vat - zwolnienie ze względu na nieprzekroczenie wysokości przychodów opodatkowanych obecnie to kwota 200 000 zł.

Jeżeli prowadzona przez organizację działalność przynosi stałe i regularne przychody i angażujesz do jej prowadzenia kilka osób warto zastanowić się, czy nie chcesz przejść na kolejny poziom w rozwoju, czyli zostać Przedsiębiorstwem społecznym. Ono różni się od podmiotu ekonomii społecznej tym, iż zatrudnia minimum 3 osób, z tego minimum 30 % to osoby w gorszym położeniu na rynku pracy, m.in. osoby podlegające ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, jeżeli ich dochód ustalany zgodnie z art. 7 ust. 5–10 ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2018 r. poz. 2134, z późn. zm.) wynosi nie więcej niż dochód z 6 hektarów przeliczeniowych, czy osoby bezrobotne, osoby niepełnosprawne, bądź osoby ubogie pracujące, i inne o których mowa w wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014 – 2020 z dnia 8 lipca 2019r. (obowiązujące od 31.07.2019r.)

W przedsiębiorstwie społecznym obowiązuje demokratyczny sposób zarządzania, co oznacza, iż poza zarządem pracownicy włączani są do dyskusji o kierunkach działania podmiotu.

Taki podmiot może ubiegać się o dotację na stworzenie miejsca pracy w kwocie 24 tys. zł na 1 osobę zagrożoną wykluczeniem społecznym; środki te można przeznaczyć na zakup urządzeń lub adaptację lokalu niezbędnych do prowadzenia działalności, np. wyposażenie kuchni w przypadku prowadzenia usług gastronomicznych, czy zakup wiaty, w której będą odbywały się zajęcia dla grup, materiały do prowadzenia działalności. Ponadto poza dotacją przez okres od 6 do 12 miesięcy możliwe jest uzyskania dofinansowania na pokrycie kosztów, m.in ZUS, obsługi księgowej i opłat związanych z bieżącą działalnością, np. media, środki czystości. itp. średnio w kwocie 1800 zł. Obowiązek utrzymania miejsca pracy min.18 miesięcy

Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej poza dotacjami na zatrudnianie osób, mają mini granty w kwocie 5000 zł, na testowanie pomysłów na działalność odpłatną lub gospodarczą.

Specjaliści z Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, które świadczą bezpłatne doradztwo i szkolenia w całej Polsce, pomogą wybrać dogodną formę działalności. Wystarczy wpisać w wyszukiwarce słowo „owes” i nazwę województwa lub miasta w którym szukamy wsparcia, wówczas powinna się wyświetlić strona www z ofertą i danymi kontaktowymi.

VI

Działalność Stowarzyszenia Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica na rzecz osób niesamodzielnych

– wybrane przykłady projektów

Anna Szatkowska

Stowarzyszenie Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica

MISJĄ Stowarzyszenia Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica jest wspieranie rozwoju społeczności lokalnej gminy Płużnica, poprzez wzmocnienie kompetencji społecznych, organizacyjnych i ekonomicznych jej mieszkańców.

Wierzymy, że nasza oddana, rzetelna i profesjonalna praca oparta na współpracy i poszanowaniu potrzeb ludzi przyczynia się do poprawy jakości ich życia.

1. Początki funkcjonowania TRGP:

Stowarzyszenie zostało powołane w 1998 roku jako wynik pracy nad strategią rozwoju gminy. Głównym celem działania TRGP jest aktywizacja społeczności lokalnej w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, gospodarczych oraz ekonomicznych i wspierania wszelkich inicjatyw w tym zakresie. TRGP posiada wpis do rejestru Instytucji Szkoleniowych i rejestru Agencji Zatrudnienia.

2. Obszary działalności:

- Prowadzimy Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych - CWOP
- Współpracujemy z samorządem (opracowanie Modelu współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi w Gminie Płużnica, powołanie Gminnej Płużnickiej Rady Działalności Pożytku Publicznego, współpraca z innymi organizacjami w kraju i zagranicą)
- Prowadzimy Centrum Szkolenia
- Wspieramy przedsiębiorców i rolników
- Mała poligrafia
- Działania na rzecz osób starszych, niesamodzielnych, wykluczonych społecznie

3. TRGP w liczbach:

Do 2018 roku zrealizowaliśmy 167 projektów na łączną kwotę 70 648 986,46 zł
Udzielono:

- 259 dotacji organizacjom pozarządowym i grupom nieformalnym z Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
- 42 dotacje z Gminnego Programu Grantowego
- 123 poręczenia kredytowe.
- przy wsparciu TRGP złożono ponad 400 przedsiębiorstw

Praca z seniorami

Pierwsze działania na rzecz seniorów zapoczątkowano z 2012 roku a ich realizacja wynikała z zaobserwowanego problemu społecznego: samotność, trudności komunikacyj-

ne, brak miejsc spotkań, problemy zdrowotne, niskie dochody i małe lub brak wsparcia ze strony rodziny.

Odpowiedzią na zaobserwowane problemy było utworzenie „Mobilnego Uniwersytetu Trzeciego Wieku”, którego celem był wzrost aktywności i poprawa jakości życia osób w wieku senioralnym. Pierwsze środki finansowe pozyskano z Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego., kolejne z Gminy Płużnica, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Rządowego Programu na Rzecz Osób Starszych ASOS. Podczas różnorodnych zajęć podzielonych na tzw. „sekcje” seniorzy z naszej gminy aktywnie uczestniczyli w zajęciach i warsztatach dostosowanych do ich potrzeb, takich jak: Sekcja artystyczna UMIEM WIĘCEJ - warsztaty rękodzieła, Sekcja zdrowotno-rekreacyjna ŻYJĘ ZDROWO - zajęcia sportowe, Sekcja naukowa UMIEM WIĘCEJ wykłady z dziedziny prawa, historii, zdrowia i wolontariatu, Sekcja językowa i komputerowa KOMUNIKUJĘ SIĘ. Oprócz ruchu, ćwiczenia pamięci, zajęć manualnych był czas na spotkania i wyjazdy integracyjne. Najmilej wspominaną do dziś sekcją UTW była Sekcja teatralna ŻYJĘ TWÓRCZO, podczas której uczestnicy wystawiali różnego rodzaju przedstawienia artystyczne, kabarety i scenki rodzajowe.

Od 2017 roku TRGP wspólnie z gminą Płużnica realizuje projekt pt. „Kluby Seniora w Gminie Płużnica”. Jego celem jest zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych i społecznych świadczonych w Gminie Płużnica na terenie województwa kujawsko-pomorskiego dla 120 niesamodzielnych seniorów w okresie od 01.10.2017 do 30.09.2020. Realizacja projektu to kompleksowe usługi społeczne w środowisku lokalnym w tym:

- **Funkcjonowanie 8 Klubów Seniora** dla 120 osób. Kluby funkcjonują przez 5 dni w tygodniu po 4 godziny dziennie. Lider – Gmina Płużnica prowadzi działania 5 Klubów Seniora w miejscowościach – Błędowo, Mgowo, Uciąż, Wiewiórki, Wieldzadz. Partner – TRGP prowadzi działania 3 Klubów Seniora w miejscowościach – Orłowo, Nowa Wieś Królewska, Płużnica. Każdy Klub oferuje opiekę niesamodzielnym seniorom w zastępstwie za opiekunów faktycznych i różnorodne zajęcia aktywizujące oraz integracyjne dla swoich uczestników i otoczenia, w tym zajęcia rekreacyjno-ruchowe, warsztaty psychologiczne, artystyczno/rękodzielnicze, spotkania z geriatrą, wyjazdy i spotkania integracyjne, wspólne czytanie książek, wspólne śpiewanie, gry i zabawy zespołowe, zajęcia rękodzielnicze, wspólne gotowanie, wzajemna nauka obsługi i wykorzystania komputera i inne aktywności oczekiwane przez seniorów.

- **Utworzenie Gminnego Centrum Usług Środowiskowych**, które świadczy usługi informacyjne, szkoleniowe i doradcze dla uczestników i otoczenia w tym doradztwo i szkolenia podwyższające umiejętności opiekunów faktycznych, służące poprawie jakości usług opiekuńczych dla 120 opiekunów. Dla każdego uczestnika projektu (niesamodzielnych seniorów) została przeprowadzona przez psychologa indywidualna diagnoza potrzeb z uwzględnieniem otoczenia. Na podstawie przeprowadzonej diagnozy uczestnikom i otoczeniu świadczone są usługi przez Gminne Centrum Usług Środowiskowych (GECUŚ) jako jeden z elementów szerszego, kompleksowego wsparcia. Centrum zajmuje się organizacją we wszystkich 8 klubach turnusów rehabilitacyjnych, organizacją dowozów, wyjazdów integracyjnych oraz wypożyczaniem sprzętu rehabilitacyjnego.

- **Warsztaty i doradztwo grupowe dla opiekunów faktycznych** są to działania ukierunkowane na podnoszenie umiejętności i wiedzy opiekunów faktycznych i służą poprawie jakości usług opiekuńczych.

- **Działania integracyjne w środowisku lokalnym – otoczeniu Klubu**

1. W każdym Klubie Seniora raz na kwartał organizowane są otwarte spotkania integracyjne ze środowiskiem lokalnym.
2. Dla każdego z 8 Klubów planowane są wyjazdy integracyjne do kina/teatru/opereki dla seniorów i ich opiekunów/-ek faktycznych.

- **Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania**

Świadczenie usług opiekuńczych dla niesamodzielnych seniorów w miejscu zamieszkania w zastępstwie za opiekunów faktycznych. Usługi są realizowane przez przeszkolone opiekunki. Pomoc opiekunek polega min. na włączaniu podopiecznego w prace domowe, pomoc przy poruszaniu się, dbanie o aktywność psychofizyczną i higienę.

Planowanie kolejnych działań na rzecz osób niesamodzielnych: Istnieje potrzeba podejmowania i realizacji działań na rzecz osób niesamodzielnych, ponieważ w dobie postępującego zjawiska starzenia się społeczeństwa niezwykle ważnym problemem jest konieczność zapewnienia opieki w miejscu zamieszkania. W związku ze starzeniem się społeczeństwa i zwiększającą się liczbą osób starszych niesamodzielnych i niepełnosprawnych coraz więcej osób musi podejmować rolę opiekuna faktycznego. Dlatego od 1.10.2020 r. będziemy realizować kolejny projekt pt. „Usługi opiekuńcze nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi w Gminie Płużnica” oraz od 1.07.2020 r. „Kluby Seniora w Gminie Płużnica – II edycja”, w innych miejscowościach naszej gminy. Obydwa projekty realizować będziemy wspólnie z Gminą Płużnica, a działania opiekuńcze, samopomocowe, aktywizujące i integracyjne przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców i większego włączenia społecznego.

VII

Gospodarstwa agroturystyczne wyróżnione w konkursie AGRO-wczasy 2019 r.

Kategoria **GOSPODARSTWA AGROTURYSTYCZNE**

I miejsce „**Dworek Janowicki**” Edward Kowalczyk,
Marzanna Senko-Kowalczyk, Kazmierzewo 37, 87-732 Lubanie

Dworek Janowicki położony jest wśród pól i łąk ziemi kujawskiej. Przepiękny XIX wieczny dworek zachęca do odpoczynku w kameralnej atmosferze wiejskiej rezydencji. Stylowo urządzone, niezwykle przestronne pokoje w obiekcie Dworek wyposażone zostały w eleganckie drewniane meble. Posiłki serwowane są na życzenie w stylowej jadalni. Potrawy przygotowywane są z lokalnych produktów i składników pochodzących z gospodarstwa należącego do obiektu.

II miejsce

„Aroniówka” Jędrzejewo 17 Lniano 86-141

„ARONIÓWKA” to agroturystyka stworzona specjalnie dla tych, którzy pragną w spokoju i ciszy odpocząć w drugim co do wielkości kompleksie leśnym w Polsce. Olbrzymie obszary bogatych i różnorodnych lasów, liczne naturalne łąki oraz czyste jeziora tworzą niepowtarzalny klimat i zachęcają do odpoczynku w harmonii z naturą. W trakcie wypoczynku dla chętnych organizowane jest zbieranie grzybów i borówek (w sezonie), wędkowania, grillowania czy też po prostu odbywania wspianych spacerów po Borach Tucholskich.

III miejsce

„Bobrówka” Hanna i Tomasz Wągrowscy**Gnojno 4, 87-617 Bobrowniki**

„Bobrówka” to urocze miejsce położone w zaciszu lasów bobrownickich. Do dyspozycji gości jest 10 miejsc noclegowych z dostępem do wspólnej kuchni w formie aneksu. Na miejscu znajduje się teren rekreacyjny dla gości (małe boisko, plac zabaw, sauna, jacuzzi). Towarzystwa podczas odpoczynku dotrzymują czworonożni mieszkańcy agroturystyki: koń, osioł i kozy.

Wyróżnienie

Gospodarstwo Agroturystyczne Waldemar Karbowski
Mały Głęboćek 29, 87- 313 Brzozie

Gospodarstwo jest położone w pięknej malowniczej wsi Mały Głęboćek. Miejscowość sąsiaduje z terenami Natura 2000 w dolinie Drwęcy, gdzie dostępnych jest wiele ścieżek dla spacerowiczów i rowerzystów. Do dyspozycji gości dostępny jest osobny domek letniskowy znajdujący się na wzgórzu z widokiem na jezioro Forbin. Bezpośrednio nad jeziorem prowadzone jest też pole namiotowe, które może przyjąć liczną grupę do 100 osób. Znajdują się tam sanitariaty, staw, pomosty dla wędkarzy, plaża oraz sprzęt pływający.

Wyróżnienie

„Dobra Chata” Ludwichowo 12, 89-505 Małe Gacno

Gospodarstwo położone jest w niewielkiej wsi Ludwichowo. Otoczona łąkami i lasami Borów Tucholskich „Dobra Chata” zapewnia spokój i ciszę oraz piękne widoki. Do dyspozycji gości jest pokój w domu Państwa Jędrzejewskich oraz dwa osobne domy mieszkalne. Większy imitujący drewniany dom z pięknymi widokami na łąki i lasy, posiadający stylowe okiennice i drewniane wnętrza daje wrażenie integracji z otaczającą go przyrodą. Mniejszy znajduje się w towarzystwie kwiatów i drzew owocowych.

Kategoria USŁUGI TURYSTYKI WIEJSKIEJ

I miejsce

Pałac Runowo, Hanna Lewandowska**Runowo Kraj 80.**

Pałac Runowo stanowi kunsztownie odrestaurowany kompleks pałacowo - konferencyjny. Obiekt idealnie oddaje klimat atmosfery pałacu z minionego wieku w nowoczesnym i komfortowym wydaniu. Zespół pałacowo-parkowy stanowi strefę relaksu, wyciszenia i całkowitej regeneracji duchowej oraz klinikę zdrowego snu. Wynika to z idealnej lokalizacji Pałacu Runowo, na obszarze Krajeńskiego Parku Krajobrazowego, w otulinie Borów Tucholskich i 11 jezior. Znajdziesz tu mnóstwo lasów pełnych zwierzyzny, jagód, grzybów i niezapomnianego, mistycznego śpiewu sów.

II miejsce

Agroturystyka „Pod Orzechami”

ul. Biskupińska 26a 88-410 Gąsawa

Agroturystyka Pod Orzechami oferuje noclegi w Gąsawie, a także miejsce do odpoczynku wśród zieleni, gdzie każdy znajdzie miejsce dla siebie. Dla najmłodszych turystów przygotowana została swobodna przestrzeń do zabaw, co jest gwarancją udanego wypoczynku na świeżym powietrzu także dla rodziców. Obiekt znajduje się na znanym Szlaku Piastowskim. Okolica sprzyja odpoczynkowi, a liczne atrakcje przyciągają turystów. To świetne miejsce jako baza wypadowa do ciekawych miejsc na Pałukach.

III miejsce
Gospodarstwo Agroturystyczne „tuŻur”
Żur 2a, Osie

Gospodarstwo położone jest na terenie rezerwatu biosfery UNESCO. Do dyspozycji gości są pokoje i apartamenty z wyposażoną łazienką. W wolnej chwili goście mogą odpocząć się w ogrodzie lub w wspólnej komfortowo urządzonej części dziennej domu z jadalnią z kominkiem i salonikiem kawowym. Okolica stwarza dogodne warunki dla miłośników wędkarstwa oraz turystyki pieszej i rowerowej. Specjalnością tuŻur jest kuchnia domowa w duchu slow food – oparta na produktach lokalnych, sezonowych i tradycyjnych.

Wyróżnienie

„Spełnione Marzenie”**Lubodzież 31, Lniano**

Gospodarstwo Agroturystyczne „Spełnione Marzenie” to nowo wybudowany, urządzony komfortowo obiekt, przyjmujący gości na wypoczynek przez cały rok. Położone w powiecie Świeckim, w malowniczej wsi Lubodzież, na skraju Borów Tucholskich. Gospodarstwo jest oazą ciszy i spokoju, tworząc niepowtarzalny klimat. Przytulne, otoczone pięknymi lasami i łąkami, z dala od miejskiego zgiełku i sąsiednich domostw, do którego przyroda wchodzi niemal do domu.

Wyróżnienie

Półwysp Wądzyn Ośrodek Wypoczynkowy & Restauracja&Hotel**Wądzyn 39, 82 – 327 Bobrowo**

Malowniczo położony półwysp Wądzyn jest otoczony wodami pięknego Jeziora Wądzynskiego. Wszyscy pragnący uciec od zgiełku znajdą tu spokój i ukojenie. Sentymentalni z pewnością z przyjemnością spędzą czas w domkach typu brda, które niegdyś stanowiły trzon ośrodka. Szukający odrobiny luksusu mogą skorzystać z miejsc noclegowych w części hotelowej. Na terenie ośrodka znajdują się dwa punkty gastronomiczne, w których można spróbować między innymi świeżych ryb z pobliskich

Kategoria OBIEKTY Z ATRAKCYJNĄ KUCHNIĄ REGIONALNĄ

I miejsce

„Przystanek Tleń Sp. z o.o.”**Tleń, ul. Bydgoska 2, 86-150 Osie**

„Przystanek Tleń” jest obiektem położonym w romantycznej scenerii bezpośrednio przy lesie i wielkim zbiorniku wodnym. Z miłości do jedzenia właściciele – Państwo Semrau, stworzyli miejsce gdzie goście otrzymają to, czego i oni sami oczekują od jedzenia - prostoty, pełnego smaku i nienagannej jakości. Restauracja stawia na tradycję z nutą nowoczesności. Dlatego w menu znajdziemy: słodkowodne ryby, dziczyznę oraz dania, które wielu z nas pamięta z dzieciństwa, ale rzadko przyrządza samemu w domu.

II miejsce

„Tradycyjne Jadło - Mirosława Wilk”

Wielgie, ul. Lipnowska 34

„Tradycyjne Jadło” Pani Mirosławy Wilk zostało stworzone z pasji do tradycyjnego i smacznego jedzenia. Jakość oferowanego jedzenia spowodowała, że przygoda stała się sposobem na życie. W menu znajdziemy m.in.: pierogi z mięsem, ruskie, z kapustą i grzybami, gołąbki, krokiety, dania z gęsiny, jagnięciny i praktycznie wszelkie możliwe polskie zupy. Ostatnio pojawiła się nawet koźlęcina. Wszystko serwowane jest w stylowo folklorystycznie urządzonym pomieszczeniu.

III miejsce

Agroturystyka „Maciejówka”**Zagno 19, Skępe**

Maciejówka to miejsce, które właściciele budowali i urządzali angażując nie tylko finanse i siłę mięśni, ale swoje serca i dusze. Dlatego miejsce to wyróżnia wspaniała atmosfera, którą dopełnia zapach tradycyjnej i regionalnej kuchni, która urządzona jest w stylu rustykalnym. Dodatkowo w pobliskim jeziorze wędkarze mogą łowić ryby, a grzyby w lesie czekają na grzybiarzy. Zbiory można wysuszyć w zbudowanej specjalnie do tego celu suszarni opalanej drewnem. Na aktywnych czekają rowery i sprawdzone trasy.

Wyróżnienie

„Ekogościniec Pachotówko” Gzin

ul. Długa 30, 86-070 Dąbrowa Chełmińska

„Ekogościniec” znajduje się w malowniczym terenie zakola Wisły wśród Nadwiślańskich Parków Krajobrazowych. Państwo Krawisz prowadzą swój gościniec z poszanowaniem natury i ekologii. Priorytetem jest, aby kuchnia oferowana gościom w całości pochodziła z własnych zbiorów i spiżarni lub zaprzyjaźnionych i sprawdzonych gospodarstw. Daje to gwarancję ekologicznych, smacznych i zdrowych potraw, przyrządzanych w rodzinnej atmosferze.

Wyróżnienie

Zagroda „Pod Zachrypniętym Kogutem”

Glewo 28, 87-610 Dobrzyń nad Wisłą

Zagroda Pod Zachrypniętym Kogutem znajduje się na nadbrzeżnej skarpie wiślanej jest z cudowną panoramą na Wisłę, której szeroka wstęga omywa Ziemię Dobrzyńską przed spiętrzeniem na włocławskiej tamie. Okolice cieszy się popularnością wśród miłośników windsurfingu, turystyki pieszej i rowerowej. Zagroda może poszczycić się również świetną kuchnią tradycyjną w której wykorzystuje surowce pochodzące z własnego i okolicznych gospodarstw.

Odwiedź portal KSOW – www.ksow.pl

Zostań Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.